

LĒMUMI

PADOMES LĒMUMS (ES) 2022/2296

(2022. gada 21. novembris)

par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 148. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu ⁽¹⁾,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ⁽²⁾,

pēc apspriešanās ar Reģionu komiteju,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu ⁽³⁾,

tā kā:

- (1) Lai sasniegtu Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. pantā noteiktos mērķus, proti, panāktu pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību, līdzsvarotu izaugsmi, vides augsta līmeņa aizsardzību un tās kvalitātes uzlabošanu, dalībvalstīm un Savienībai jāizstrādā koordinēta stratēģija nodarbinātības jomā, jo īpaši jāatbalsta kvalificēts, apmācīts un pielāgoties spējīgs darbaspēks, kā arī tādi darba tirgi, kas ir vērsti uz nākotni un spēj reaģēt uz pārmaiņām ekonomikā. Dalībvalstīm, ņemot vērā valstu praksi attiecībā uz darba devēju un darba ņēmēju atbildību, nodarbinātības veicināšana jāuzskata par vispārsvārīgu jautājumu un sava darbība šajā jomā jākoordinē Padomē.
- (2) Savienībai ir jāapkaroti sociālā atstumtība un diskriminācija un jāveicina sociālais taisnīgums un aizsardzība, sieviešu un vīriešu līdztiesība, paaudžu solidaritāte un bērnu tiesību aizsardzība, kā tas noteikts LES 3. pantā. Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienībai ir jāņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta nodarbinātības līmeņa veicināšanu, atbilstīgas sociālās aizsardzības nodrošināšanu, nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanu, augsta līmeņa izglītības un apmācības nodrošināšanu un cilvēka veselības aizsardzību, kā tas noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 9. pantā.
- (3) Saskaņā ar LESD Savienība ir izstrādājusi un īstenojusi politikas koordinēšanas instrumentus ekonomikas un nodarbinātības politikas jomās. Šā lēmuma pielikumā izklāstītās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes ("pamatnostādnes"), kas ir daļa no minētajiem instrumentiem, kopā ar dalībvalstu un Savienības ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm, kuras noteiktas Padomes Ieteikumā (ES) 2015/1184 ⁽⁴⁾, veido integrētās pamatnostādnes. Tās ir jāizmanto par pamatu politikas īstenošanai dalībvalstīs un Savienībā, un tām ir jāatspoguļo dalībvalstu savstarpējā atkarība. No tā izrietošu koordinētu Eiropas un valstu politikas un reformu rezultātā ir jānonāk pie atbilstoša vispārēja, ilgtspējīgu ekonomikas un sociālās politikas risinājumu kopuma, kam būtu jārada plašāka pozitīva ietekme uz darba tirgiem un sabiedrību kopumā un efektīvi jāreaģē uz sekām, ko izraisa Covid-19 pandēmija, Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un augošā dzīves dārdzība.

⁽¹⁾ 2022. gada 18. oktobra atzinums (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts).

⁽²⁾ 2022. gada 21. septembra atzinums (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts).

⁽³⁾ 2022. gada 21. oktobra atzinums (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts).

⁽⁴⁾ Padomes Ieteikums (ES) 2015/1184 (2015. gada 14. jūlijs) par vispārējām pamatnostādņēm dalībvalstu un Eiropas Savienības ekonomikas politikai (OV L 192, 18.7.2015., 27. lpp.).

- (4) Lai sekmētu ekonomisko un sociālo progresu, atvieglotu zaļo un digitālo pārkārtošanos un panāktu, ka darba tirgi Savienībā ir iekļaujoši, konkurētspējīgi un noturīgi, dalībvalstīm, stiprinot saiknes starp izglītības sistēmu un darba tirgu un atzīstot neformālās un ikdienējās mācīšanās procesā iegūtās prasmes, zināšanas un kompetences, būtu jāveicina augstas kvalitātes izglītība un apmācība, prasmju pilnveide un pārkvalificēšanās, kā arī mūžizglītība, uz nākotni orientēta profesionālā izglītība un apmācība un labākas darba iespējas.
- (5) Pamatnostādnes ir saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu, spēkā esošajiem Savienības tiesību aktiem un dažādām Savienības iniciatīvām, tostarp Padomes Direktīvu 2001/55/EK ⁽⁶⁾, Padomes 2014. gada 10. marta ⁽⁷⁾, 2016. gada 15. februāra ⁽⁸⁾, 2016. gada 19. decembra ⁽⁹⁾, 2018. gada 15. marta ⁽¹⁰⁾, 2018. gada 22. maija ⁽¹¹⁾, 2019. gada 22. maija ⁽¹²⁾, 2019. gada 8. novembra ⁽¹³⁾, 2020. gada 30. oktobra ⁽¹⁴⁾, 2020. gada 24. novembra ⁽¹⁵⁾, 2021. gada 29. novembra ⁽¹⁶⁾ un 2022. gada 16. jūnija ⁽¹⁷⁾ ieteikumiem, Komisijas Ieteikumu (ES) 2021/402 ⁽¹⁸⁾, Padomes Ieteikumu (ES) 2021/1004 ⁽¹⁹⁾, Padomes 2021. gada 26. februāra rezolūciju ⁽²⁰⁾, Komisijas 2021. gada 9. decembra paziņojumu “Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana. Rīcības plāns sociālajai ekonomikai”, Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu (ES) 2021/2316 ⁽²¹⁾, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2041 (2022. gada 19. oktobris) par adekvātām minimālajām algām Eiropas Savienībā ⁽²²⁾ un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotētu uzņēmumu direktoru vidū un saistītiem pasākumiem.
- (6) Eiropas pusgads apvieno šos dažādos instrumentus visaptverošā sistēmā, ar kuras palīdzību tiek īstenota integrēta daudzpusēja ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinācija un uzraudzība Savienībā. Cenšoties panākt vidisko ilgtspēju, ražīgumu, taisnīgumu un makroekonomisko stabilitāti, Eiropas pusgadā ir integrēti Eiropas sociālo tiesību pīlāra principi un tā uzraudzības instruments – sociālo rezultātu pārskats –, un paredzēta cieša sadarbība ar sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētajām personām. Tas atbalsta ilgtspējīgas attīstības

⁽⁶⁾ Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūļus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (OV L 212, 7.8.2001., 12. lpp.).

⁽⁷⁾ Padomes Ieteikums (2014. gada 10. marts) par stažēšanās kvalitātes sistēmu (OV C 88, 27.3.2014., 1. lpp.).

⁽⁸⁾ Padomes Ieteikums (2016. gada 15. februāris) par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū (OV C 67, 20.2.2016., 1. lpp.).

⁽⁹⁾ Padomes Ieteikums (2016. gada 19. decembris) “Prasmju pilnveides ceļi – jaunas iespējas pieaugušajiem” (OV C 484, 24.12.2016., 1. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Padomes Ieteikums (2018. gada 15. marts) par Eiropas satvaru kvalitātei un rezultātiem mācekļiem (OV C 153, 2.5.2018., 1. lpp.).

⁽¹¹⁾ Padomes Ieteikums (2018. gada 22. maijs) par pamatkompetencēm mūžizglītībā (OV C 189, 4.6.2018., 1. lpp.).

⁽¹²⁾ Padomes Ieteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitātēm agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmās (OV C 189, 5.6.2019., 4. lpp.).

⁽¹³⁾ Padomes Ieteikums (2019. gada 8. novembris) par darbinieku un pašnodarbināto personu piekļuvi sociālajai aizsardzībai (OV C 387, 15.11.2019., 1. lpp.).

⁽¹⁴⁾ Padomes Ieteikums (2020. gada 30. oktobris) “Tilts uz nodarbinātību – Garantijas jauniešiem pastiprināšana” un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi (OV C 372, 4.11.2020., 1. lpp.).

⁽¹⁵⁾ Padomes Ieteikums (2020. gada 24. novembris) par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai (OV C 417, 2.12.2020., 1. lpp.).

⁽¹⁶⁾ Padomes Ieteikums (2021. gada 29. novembris) par jaukta tipa mācīšanās pieejām kvalitatīvai un iekļaujošai pamatzglītībai un vidējai izglītībai (OV C 504, 14.12.2021., 21. lpp.).

⁽¹⁷⁾ Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par Eiropas pieeju mikroapliecinājumiem mūžizglītībā un nodarbinātībā (OV C 243, 27.6.2022., 10. lpp.), Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par individuāliem mācību kontiem (OV C 243, 27.6.2022., 26. lpp.) un Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (OV C 243, 27.6.2022., 35. lpp.).

⁽¹⁸⁾ Komisijas Ieteikums (ES) 2021/402 (2021. gada 4. marts) par iedarbīgu un aktīvu atbalstu nodarbinātībai pēc Covid-19 krīzes (EASE) (OV L 80, 8.3.2021., 1. lpp.).

⁽¹⁹⁾ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223, 22.6.2021., 14. lpp.).

⁽²⁰⁾ Padomes Rezolūcija par stratēģisku satvaru Eiropas sadarbībai izglītības un mācību jomā ceļā uz Eiropas izglītības telpu un turpmāk (2021–2030) (OV C 66, 26.2.2021., 1. lpp.).

⁽²¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2021/2316 (2021. gada 22. decembris) par Eiropas Jaunatnes gadu (2022) (OV L 462, 28.12.2021., 1. lpp.).

⁽²²⁾ (OV L 275, 25.10.2022.)

mērķu sasniegšanu. Savienības un dalībvalstu ekonomikas un nodarbinātības politikai būtu jāiet rokrokā ar taisnīgu Eiropas pārkārtošanos uz klimatneitrālu, vidiski ilgtspējīgu un digitālu ekonomiku, jāuzlabo konkurētspēja, jānodrošina pienācīgi darba nosacījumi, jāveicina inovācija, jāsekmē sociālais taisnīgums un vienlīdzīgas iespējas, un augšupēja sociāli ekonomiskā konverģence, kā arī jānovērš nevienlīdzība un reģionālās atšķirības.

- (7) Klimata pārmaiņas un citas ar vidi saistītās problēmas, nepieciešamība ātrāk sasniegt enerģētisko neatkarību, sociāli godīgu un taisnīgu zaļo pārkārtošanos un nodrošināt Eiropas atvērto stratēģisko autonomiju, globalizācija, digitalizācija, mākslīgais intelekts, tāldarba plašāka izplatība, platformu ekonomika un demogrāfiskās pārmaiņas lielā mērā pārveido Eiropas ekonomiku un sabiedrību. Savienībai un tās dalībvalstīm ir jāsadarbojas, lai pilnvērtīgi un proaktīvi reaģētu uz šīm strukturālajām pārmaiņām un pēc vajadzības pielāgotu pašreizējās sistēmas, atzīstot dalībvalstu ekonomikas un darba tirgu un ar tiem saistītās politikas ciešo savstarpējo atkarību. Tālab gan Savienības, gan valstu līmenī ir nepieciešama koordinēta, vērienīga un efektīva politikas rīcība, kurā tiek atzīta sociālo partneru loma un kas būtu saskaņā ar LESD un Savienības noteikumiem par ekonomikas pārvaldību, un ņemtu vērā Eiropas sociālo tiesību pilāru. Šādā politiskajā rīcībā būtu jāietver ilgtspējīgu investīciju palielināšana, atjaunota apņemšanās pareizā secībā veikt reformas, kas sekmē ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomikas izaugsmi, kvalitatīvu darbvietu izveidi, ražību, pienācīgus darba nosacījumus, sociālo un teritoriālo kohēziju, augšupēju sociāli ekonomisko konverģenci, ekonomikas noturību un fiskālās atbildības īstenošanu, ar atbalstu no esošajām Savienības finansēšanas programmām un jo īpaši no Atveseļošanas un noturības mehānisma, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/241 ⁽²²⁾ un kohēzijas politikas fondiem, tostarp no Eiropas Sociālā fonda Plus, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1057 ⁽²³⁾, un Eiropas Reģionālās attīstības fonda, ko reglamentē Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1058 ⁽²⁴⁾, kā arī Taisnīgas pārkārtošanās fonda, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1056 ⁽²⁵⁾. Politiskajā rīcībā būtu jāapvieno pasākumi piedāvājuma un pieprasījuma jomā, vienlaikus ņemot vērā to ietekmi uz ekonomiku, vidi, nodarbinātību un sociālo jomu.
- (8) Eiropas Parlaments, Padome un Komisija ir proklamējuši Eiropas sociālo tiesību pilāru ⁽²⁶⁾. Tajā ir noteikti 20 principi un tiesības, kas nepieciešami labi funkcionējošu un taisnīgu darba tirgu un sociālās drošības sistēmu atbalstam; tie strukturēti trijās kategorijās: vienlīdzīgas iespējas un piekļuve darba tirgum, taisnīgi darba apstākļi un sociālā aizsardzība un iekļaušana. Principi un tiesības dod stratēģisku ievirzi Savienībai, nodrošinot, ka pārkārtošanās uz klimatneitralitāti, vides ilgtspēju un digitalizāciju, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas ir sociāli godīgas un taisnīgas un saglabā teritoriālo kohēziju. Eiropas sociālo tiesību pilārs kopā ar sociālo rezultātu pārskatu ir pamatprincipu kopums, kas palīdz pārraudzīt dalībvalstu nodarbinātības un sociālos rādītājus, virzīt reformas valsts, reģionālā un vietējā līmenī un mūsdienu ekonomikā apvienot „sociālos” un “tirgus” aspektus, arī veicinot sociālo ekonomiku. Komisija 2021. gada 4. martā nāca klajā ar rīcības plānu Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošanai („rīcības plāns”), kurā iekļauti vērienīgi, tomēr reāli pamatmērķi un papildu apakšmērķi, kas līdz 2030. gadam sasniedzami nodarbinātības, prasmju, izglītības un nabadzības mazināšanas jomā, kā arī pārskatītais sociālo rezultātu pārskats.
- (9) Valstu vai valdību vadītāji Portu sociālajā samītā 2021. gada 8. maijā atzina, ka Eiropas sociālo tiesību pilārs ir būtisks atveseļošanas elements, norādot, ka tā īstenošana stiprinās Savienības virzību uz digitālu, zaļu un taisnīgu pārkārtošanos un palīdzēs sasniegt augšupēju sociāli ekonomisko konverģenci un risināt demogrāfiskās problēmas. Viņi uzsvēra, ka sociālā dimensija, sociālais dialogs un sociālo partneru aktīva iesaistīšana ir izteikti konkurētspējīgas sociālās tirgus ekonomikas pamatā. Viņi konstatēja, ka rīcības plāns sniedz noderīgas norādes Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošanai, tai skaitā nodarbinātības, prasmju, veselības un sociālās aizsardzības jomās. Viņi atzinīgi novērtēja jaunus Savienības pamatmērķus 2030. gadam attiecībā uz nodarbinātību (nodarbinātiem vajadzētu būt vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem), prasmēm (mācībās katru gadu būtu jāpiedalās vismaz 60 % pieaugušo) un nabadzības samazināšanu (nabadzības riskam pakļauto cilvēku

⁽²²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).

⁽²³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1057 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013 (OV L 231, 30.6.2021., 21. lpp.).

⁽²⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1058 (2021. gada 24. jūnijs) par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu (OV L 231, 30.6.2021., 60. lpp.).

⁽²⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1056 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Taisnīgas pārkārtošanās fondu (OV L 231, 30.6.2021., 1. lpp.).

⁽²⁶⁾ Eiropas sociālo tiesību pilārs. Iestāžu kopīgā proklamācija (OV C 428, 13.12.2017., 10. lpp.).

skaitis būtu jāsamazina vismaz par 15 miljoniem, un to skaitā vajadzētu būt pieciem miljoniem bērnu), kā arī pārskatīto sociālo rezultātu pārskatu, kas palīdzēs uzraudzīt progresu virzībā uz Eiropas sociālo tiesību pilāra principu īstenošanu politikas koordinēšanā Eiropas pusgada kontekstā. Portu sociālās saistības turklāt aicināja dalībvalstis noteikt vērienīgus valsts mērķrādītājus, kam, pienācīgi ņemot vērā katras valsts izejas pozīciju, būtu jāsniedz atbilstīgs ieguldījums Savienības pamatmērķu 2030. gadam sasniegšanā. Valstu vai valdību vadītāji Portu norādīja, ka, Eiropai pakāpeniski atveseļojoties no Covid-19 pandēmijas, prioritāte būs pāriet no darbvieta aizsardzības uz darbvieta radīšanu un uzlabot darbvieta kvalitāti, kā arī uzsvēra, ka Eiropas sociālo tiesību pilāra principu īstenošana būs būtiska, lai nodrošinātu vairāk un labāku darbvieta izveidi visiem iekļaujošas atveseļošanas ietvaros.

Vadītāji uzsvēra, ka iestājas par vienotību un solidaritāti, kas nozīmē arī to, ka visiem tiek nodrošinātas vienādas iespējas un neviens netiek atstāts novārtā. Viņi apstiprināja savu Eiropadomes Stratēģiskajā programmā 2019.–2024. gadam noteikto apņemšanos turpināt padziļināt Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošanu Savienības un valstu līmenī, pienācīgi ņemot vērā attiecīgās kompetences, kā arī subsidiaritātes un proporcionālītātes principu. Visbeidzot, viņi uzsvēra, ka ir svarīgi arī augstākajā līmenī cieši sekot līdzi Eiropas sociālo tiesību pilāra un Savienības pamatmērķu 2030. gadam īstenošanai.

- (10) Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Eiropadome 2022. gada 24. februāra secinājumos nosodīja Krievijas rīcību, kuras mērķis ir graut Eiropas un pasaules drošību un stabilitāti, un puda solidaritāti ar Ukrainas tautu, uzsvērdama starptautisko tiesību un Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principu pārkāpumus. Pašreizējā situācijā, ņemot vērā bēgļu un pārvietoto personu pieplūduma apmēru, ir nepieciešama pagaidu aizsardzība, kura piešķirta ar Padomes Īstenošanas lēmumu (ES) 2022/382⁽²⁷⁾, ar ko iedarbina Direktīvu 2001/55/EK. Tas ļauj no Ukrainas pārvietotām personām visā Savienībā izmantot saskaņotas tiesības, kas nodrošina pienācīgu aizsardzības līmeni. Piedaloties Eiropas darba tirgos, no Ukrainas pārvietotās personas var dot ieguldījumu Savienības ekonomikas stiprināšanā un palīdzēt atbalstīt savu valsti un cilvēkus, kuri palikuši Ukrainā. Šādi iegūta pieredze un prasmes nākotnē var dot ieguldījumu Ukrainas atjaunošanā. Nepavadītiem bērniem un pusaudžiem pagaidu aizsardzība piešķir tiesības uz likumisku aizbildnību un piekļuvi bērnu izglītībai un aprūpei. Tādu politikas pasākumu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā, kuru mērķis ir risināt ar nodarbinātību un prasmēm, tostarp ar kvalifikāciju atzīšanu, saistītās problēmas, kuras izriet no Krievijas agresijas kara pret Ukrainu, dalībvalstīm būtu jāiesaista sociālie partneri. Sociālajiem partneriem ir būtiska loma kara ietekmes samazināšanā nodarbinātības un ražošanas saglabāšanas ziņā.
- (11) Darba tirgus reformām, arī valstu algu noteikšanas mehānismiem, būtu jāievēro valstu sociālā dialoga prakse un sociālo partneru autonomija, lai nodrošinātu taisnīgas algas, kas nodrošina pienācīgu dzīves līmeni un ilgtspējīgu izaugsmi, un augšupēju sociāli ekonomisko konvergenci. Tām būtu jānodrošina arī vajadzīgā iespēja plaši apsvērt sociālekonomiskos faktorus, tai skaitā ilgtspējas, konkurētspējas, inovācijas, kvalitatīvu darbvieta izveides, darba nosacījumu, nodarbinātu personu nabadzības, izglītības, apmācības un prasmju, sabiedrības veselības un sociālās iekļaušanas, kā arī faktisko ienākumu uzlabojumus. Šajā ziņā Atveseļošanas un noturības mehānisms un citi Savienības fondi dalībvalstīm palīdz īstenot reformas un veikt investīcijas, kas atbilst Savienības prioritātēm, tādējādi veidojot Eiropas ekonomiku un sabiedrību ilgtspējīgāku, noturīgāku un labāk sagatavotu attiecībā uz zaļo un digitālo pārkārtošanos laikposmā pēc Covid-19 pandēmijas. Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir vēl vairāk saasinājis jau esošās sociālekonomiskās problēmas, kuras izraisīja Covid-19 pandēmija. Dalībvalstīm un Savienībai būtu jāturpina rūpēties par to, lai tiktu mazināta sociālā ietekme un ietekme uz nodarbinātību un ekonomiku un lai pārkārtošanās būtu sociāli godīga un taisnīga, arī ņemot vērā to, ka lielāka atvērta stratēģiskā autonomija un paātrināta zaļā pārkārtošanās palīdzēs samazināt atkarību no enerģijas un citu stratēģisko produktu un tehnoloģiju importa, jo īpaši no Krievijas. Būtiski ir stiprināt noturību un veidot iekļaujošu un noturīgu sabiedrību, kurā cilvēki ir aizsargāti un spēj paredzēt un pārvaldīt pārmaiņas un kurā viņi var aktīvi piedalīties sabiedrības norisēs un ekonomikā.

⁽²⁷⁾ Padomes Īstenošanas lēmums (ES) 2022/382 (2022. gada 4. marts), ar ko Direktīvas 2001/55/EK 5. panta nozīmē konstatē no Ukrainas pārvietoto personu masveida pieplūduma esamību un nosaka pagaidu aizsardzības ieviešanu (OV L 71, 4.3.2022., 1. lpp.).

Lai atbalstītu statusa maiņu darba tirgū, arī ņemot vērā zaļo un digitālo pārkārtošanos, kā uzsvērts Komisijas ieteikumā (ES) 2021/402 un Padomes 2022. gada 16. jūnija ieteikumā par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, ir vajadzīgs saskaņots aktīvas darba tirgus politikas kopums, kas ietver pagaidu darbā pieņemšanas un profesionālās pārejas stimulus, prasmju politiku un uzlabotus nodarbinātības dienestus. Būtu jāveicina pienācīgi darba nosacījumi, tostarp darba aizsardzība un darba ņēmēju fiziskā un garīgā veselība.

- (12) Būtu jānovērš diskriminācija visās tās izpausmēs, jānodrošina dzimumu līdztiesība un jāatbalsta jauniešu nodarbinātība. It īpaši nodrošinot darba tirgu un adekvātu un iekļaujošu sociālās aizsardzības sistēmu pilnvērtīgu darbību, kā noteikts Padomes 2019. gada 8. novembra ieteikumā, un likvidējot šķēršļus, kas kavē iekļaujošu un uz nākotni vērstu izglītību, apmācību, mūžizglītību un dalību darba tirgū, arī veicot investīcijas pirmsskolas izglītībā un aprūpē atbilstīgi Eiropas Garantijai bērniem, kā arī digitālajās un zaļajās prasmēs, būtu jāsniedz visiem vienlīdzīga piekļuve un iespējas un būtu jāsamazina nabadzība un sociālā atstumtība, jo īpaši bērnu, personu ar invaliditāti un romu tautības iedzīvotāju nabadzība un atstumtība. Īpaši svarīga ir savlaicīga un vienlīdzīga piekļuve ilgtermiņa aprūpes un veselības aprūpes pakalpojumiem, arī profilaksei un veselības aprūpes veicināšanai, kas ir par pieņemamu cenu, ņemot vērā arī Covid-19 pandēmiju, kas sākās 2020. gadā, un saistībā ar sabiedrības novecošanu. Būtu jāturpina izmantot personu ar invaliditāti potenciālu ekonomikas izaugsmes un sociālās attīstības veicināšanā. Tā kā darbavietās visā Savienībā arvien plašāk tiek izmantoti jauni ekonomikas un uzņēmējdarbības modeļi, mainās arī darba tiesiskās attiecības. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka darba tiesiskajās attiecībās, kas izriet no jaunām darba formām, tiek saglabāts un stiprināts Eiropas sociālais modelis.
- (13) Integrētās pamatnostādnes būtu jāizmanto par pamatu konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem, kurus Padome var sniegt dalībvalstīm. Dalībvalstīm pilnībā jāizmanto savi REACT-EU resursi, kas noteikti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2020/2221 ⁽²⁸⁾, ar kuru līdz 2023. gadam tiek stiprināti 2014.–2020. gada kohēzijas politikas fondi un Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (EAFVP). Pašreizējās krīzes Ukrainā dēļ Regula (ES) 2020/2221 ir papildināta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2022/562 ⁽²⁹⁾, kā arī turpmākiem grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2021/1060 ⁽³⁰⁾ par priekšfinansējuma palielināšanu REACT-EU vajadzībām un ar jaunām vienības izmaksām, kas palīdzēs paātrināt to cilvēku integrāciju, kuri pamet Ukrainu un ierodas Savienībā, kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2022/613 ⁽³¹⁾.

Turklāt 2021.–2027. gada plānošanas periodā dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto Eiropas Sociālais fonds Plus, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Atveseļošanas un noturības mehānisms, un citi Savienības fondi, to skaitā Taisnīgas pārkārtošanās fonds, kā arī fonds *InvestEU*, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/523 ⁽³²⁾, lai veicinātu kvalitatīvu nodarbinātību un sociālās investīcijas, apkarotu nabadzību un sociālo atstumtību, cīnītos pret diskrimināciju nolūkā nodrošināt piekļūstamību, kā arī lai veicinātu darbaspēka prasmju pilnveides un pārkvalificēšanās iespējas, mūžizglītību un augstas kvalitātes izglītību un apmācību visiem, ietverot arī

⁽²⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/2221 (2020. gada 23. decembris), ar ko Regulu (ES) Nr. 1303/2013 groza attiecībā uz papildu resursiem un īstenošanas kārtību, lai palīdzētu veicināt ar Covid-19 pandēmiju un tās sociālajām sekām saistītās krīzes seku pārvarēšanu un sagatavotos zaļai, digitālai un noturīgai ekonomikas atveseļošanai (REACT-EU) (OV L 437, 28.12.2020., 30. lpp.).

⁽²⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/562 (2022. gada 6. aprīlis), ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 223/2014 attiecībā uz kohēzijas rīcību bēgļu atbalstam Eiropā (CARE) (OV L 109, 8.4.2022., 1. lpp.).

⁽³⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finanšiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai (OV L 231, 30.6.2021., 159. lpp.).

⁽³¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/613 (2022. gada 12. aprīlis), ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 223/2014 attiecībā uz lielāku priekšfinansējumu no REACT-EU resursiem un vienības izmaksu noteikšanu (OV L 115, 13.4.2022., 38. lpp.).

⁽³²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/523 (2021. gada 24. marts), ar ko izveido programmu *InvestEU* un groza Regulu (ES) 2015/1017 (OV L 107, 26.3.2021., 30. lpp.).

digitālo prasmi un prasmes. Dalībvalstīm pilnībā jāizmanto arī ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/691 ⁽³³⁾ izveidotais Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds darbu zaudējušiem darba ņēmējiem, lai sniegtu atbalstu darba ņēmējiem, kas atlaisti lielu pārstrukturējošu notikumu rezultātā, tādu kā Covid-19 pandēmija, globālāku tendenču izraisītas sociālekonomiskās pārmaiņas un tehnoloģiskās un vides pārmaiņas. Lai gan integrētās pamatnostādnes ir adresētas dalībvalstīm un Savienībai, tās būtu jāīsteno partnerībā ar visām valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm, šajā darbībā cieši iesaistot parlamentus, kā arī sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.

- (14) Nodarbinātības komitejai un Sociālās aizsardzības komitejai saskaņā ar attiecīgām Līgumos paredzētām pilnvarām ir jāuzrauga, kā attiecīgā politika tiek īstenota, raugoties no nodarbinātības politikas pamatnostādņu aspekta. Minētajām komitejām un citām Padomes darba sagatavošanas struktūrām, kas iesaistītas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanā, ir cieši jāsadarbojas. Būtu jāuztur politikas dialogs starp Eiropas Parlamentu, Padomi un Komisiju, jo īpaši par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm.
- (15) Ir notikusi apspriešanās ar Sociālās aizsardzības komiteju,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Ar šo tiek pieņemtas pielikumā izklāstītās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes ("pamatnostādnes"). Pamatnostādnes ir daļa no integrētajām pamatnostādņēm.

2. pants

Pamatnostādnes dalībvalstīs ņem vērā savā nodarbinātības politikā un reformu programmās, par kurām ziņojumus iesniedz saskaņā ar LESD 148. panta 3. punktu.

3. pants

Šis lēmums ir adresēts dalībvalstīm.

Briselē, 2022. gada 21. novembrī

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs
Z. NEKULA*

⁽³³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/691 (2021. gada 28. aprīlis) par Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu darbu zaudējušiem darba ņēmējiem (EGF) un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1309/2013 (OV L 153, 3.5.2021., 48. lpp.).

PIELIKUMS

5. pamatnostādne. Palielināt pieprasījumu pēc darbaspēka

Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina ilgtspējīga sociālā tirgus ekonomika un jāatvieglo un jāatbalsta investīcijas kvalitatīvu darbvietu radīšanā, izmantojot arī potenciālu, kas saistīts ar digitālo un zaļo pārkārtošanos, ņemot vērā Savienības pamatmērķi 2030. gadam nodarbinātības jomā. Šajā nolūkā tām būtu jāmazina šķēršļi, ar kuriem uzņēmumi saskaras, pieņemot darbā cilvēkus, jāveicina atbildīga uzņēmējdarbība un patiesa pašnodarbinātība un jo īpaši jāatbalsta mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu izveide un izaugsme, cita starpā nodrošinot piekļuvi finansējumam. Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina sociālās ekonomikas attīstība un pilnībā jāizmanto tās potenciāls, jāsekmē sociālā inovācija un sociālie uzņēmumi un jāveicina tie uzņēmējdarbības modeļi, kas rada kvalitatīvas darba iespējas un sociālos labumus, īpaši vietējā līmenī, jo īpaši aprītes ekonomikā un teritorijās, kuras visvairāk skar pārkārtošanās uz zaļo ekonomiku to nozaru specializācijas dēļ.

Pēc Covid-19 pandēmijas labi izstrādātām saīsināta darba laika shēmām un līdzīgiem pasākumiem būtu arī jāatvieglo un jāatbalsta pārstrukturēšanas procesi, kā arī vajadzības gadījumā jāsauglabā nodarbinātība un jāpalīdz modernizēt ekonomiku, tostarp ar saistīto prasmju attīstīšanu. Būtu jāapsver labi izstrādāti darbā pieņemšanas un profesionālās pārejas stimuli un prasmju pilnveides un pārkvalificēšanās pasākumi, lai atbalstītu darbvietu radīšanu un profesionālās pārejas visas darba dzīves laikā un lai risinātu darbaspēka un prasmju trūkumu, ņemot vērā arī digitālo un zaļo pārkārtošanos, demogrāfiskās pārmaiņas, kā arī ietekmi, ko rada Krievijas agresijas karš pret Ukrainu.

Nodokļi būtu jāpārorientē no darbaspēka uz citiem avotiem, kuri dod lielāku labumu nodarbinātībai un iekļaujošai izaugsmei saskaņā ar klimata un vides politikas mērķiem, un, to darot, būtu jāņem vērā nodokļu sistēmas pārdales ietekme, kā arī ietekme uz sieviešu dalību darba tirgū, vienlaikus aizsargājot ienākumus, kas nodrošinās pienācīgu sociālo aizsardzību un izdevumus izaugsmes veicināšanai.

Dalībvalstīm, arī tām, kurās ir ar likumu noteikta minimālā alga, būtu jāveicina darba koplīgumu slēgšanas sarunas ar mērķi noteikt algas un jānodrošina sociālo partneru faktiska iesaiste pārrēķinā un paredzamā veidā, kas ļautu adekvāti salāgot algas ar ražīguma izmaiņām un veicinātu taisnīgas algas, kuras nodrošina pienācīgu dzīves līmeni, īpašu uzmanību veltot grupām ar zemākiem un vidējiem ienākumiem, lai stiprinātu augšupēju sociālekonomisko konvergenci. Algu noteikšanas mehānismos būtu jāņem vērā sociālekonomiskie apstākļi, arī nodarbinātības izaugsme, konkurētspēja un reģionālā un nozaru attīstība. Ievērojot valsts praksi un sociālo partneru autonomiju, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem būtu jānodrošina, ka visiem darba ņēmējiem ir adekvātas algas, jo tie tieši vai netieši gūst labumu no koplīgumiem vai adekvātas ar likumu noteiktas minimālās algas, ņemot vērā atalgojuma ietekmi uz konkurētspēju, darbvietu radīšanu un nodarbinātu personu nabadzību.

6. pamatnostādne. Stiprināt darbaspēka piedāvājumu un uzlabot piekļuvi nodarbinātībai, prasmju un kompetenču apguvei mūža garumā

Ņemot vērā digitālo un zaļo pārkārtošanos, demogrāfiskās pārmaiņas un Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, dalībvalstīm būtu jāveicina ilgtspēja, ražīgums, nodarbinātība un cilvēkkapitāls, sekmējot prasmju un kompetenču apgušanu visā cilvēka mūža laikā un reaģējot uz pašreizējām un nākotnes darba tirgus vajadzībām, kas sasaucas ar Savienības pamatmērķi 2030. gadam prasmju jomā. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, tai skaitā profesionālo izglītību un apmācību, piekļuvi digitālajām mācībām, valodu apguvi (piemēram, bēgļiem, arī no Ukrainas) un uzņēmējdarbības prasmju apgušanu, dalībvalstīm būtu arī jāmodernizē savas izglītības un apmācības sistēmas un tajās jāveic investīcijas. Dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzējiem, uzņēmumiem un citām ieinteresētajām personām, lai izglītības un apmācības sistēmās novērstu strukturālās nepilnības, uzlabotu šo sistēmu kvalitāti un atbilstību darba tirgus vajadzībām, arī nolūkā nodrošināt zaļo un digitālo pārkārtošanos, novērstu esošās prasmju neatbilstības un nepieļautu jaunas prasmju nepietiekamības rašanos, it īpaši darbības jomās, kas saistītas ar REPowerEU, piemēram, atjaunīgās enerģijas ieviešanā vai ēku renovācijā.

Īpaša uzmanība būtu jāpievērš problēmām, ar ko saskaras skolotāja profesija; tostarp būtu jāinvestē skolotāju un pasniedzēju digitālajās prasmēs. Lai liktu pamatus pielāgošanās spējai un noturībai visa mūža garumā, izglītības un apmācības sistēmām būtu visiem izglītojamajiem jānodrošina pamatkompetences, ieskaitot pamatprasmes un digitālās prasmes, kā arī caurviju prasmes, un vienlaikus jānodrošina, ka skolotāji ir gatavi izglītojamajos minētās prasmes attīstīt. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta darbspējīga vecuma pieaugušo piekļuve apmācībai un jāstiprina indivīdu centieni un motivācija mācīties, tostarp, attiecīgā gadījumā nodrošinot individuālas tiesības uz apmācību, piemēram, individuālus mācību kontus, un nodrošinot to pārnēsāmību profesionālu pāreju laikā, kā arī uzticamu apmācības kvalitātes

novērtēšanas sistēmu. Dalībvalstīm būtu jāizskata iespējas mūžizglītības un nodarbināmības veicināšanas nolūkos izmantot mikroapliecinājumus. Lai atbalstītu godīgu un taisnīgu pārkārtošanos visiem, stiprinātu sociālos rezultātus, risinātu darba tirgus nepilnības un prasmju neatbilstību, uzlabotu ekonomikas vispārējo noturību pret satricinājumiem un atvieglotu iespējamās pielāgojumus, dalībvalstīm būtu jādod iespēja ikvienam paredzēt darba tirgus vajadzības un labāk tām pielāgoties, it īpaši ar pastāvīgu prasmju pilnveidi un pārkvalificēšanos un ar integrētas ievirzes un konsultāciju nodrošināšanu.

Dalībvalstīm būtu jāveicina vienlīdzīgas iespējas visiem, novēršot nevienlīdzību izglītības un apmācības sistēmās. It īpaši bērniem būtu jānodrošina piekļuve kvalitatīvai un cenas ziņā pieņemamai pirmsskolas izglītībai un aprūpei saskaņā ar Eiropas Garantiju bērniem. Dalībvalstīm būtu jāpaaugstina vispārējais kvalifikācijas līmenis, jāsamazina to cilvēku skaits, kuri priekšlaicīgi pamet izglītību un apmācību, jāatbalsta bērnu, kas nāk no nelabvēlīgā situācijā esošām grupām un attāliem apgabaliem, piekļuve izglītībai, jāpalielina profesionālās izglītības un apmācības (PIA) pievilcība, jāatbalsta piekļuve augstākajai izglītībai un tās pabeigšana, jāatvieglo jauniešu pāreja no izglītības uz nodarbinātību, nodrošinot kvalitatīvu stažēšanos un mācekļību, kā arī jāpalielina pieaugušo, it īpaši to izglītojamo, kuri atrodas nelabvēlīgākā situācijā un ir vismazāk kvalificēti, dalība tālākizglītībā. Ņemot vērā jaunās prasības, ko diktē digitāla, zaļa un novecojoša sabiedrība, dalībvalstīm savās PIA sistēmās būtu jāstiprina mācīšanās darbavietā, arī izmantojot kvalitatīvu un rezultatīvu mācekļību, un jāpalielina zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) absolventu, īpaši sieviešu, skaits gan PIA, gan terciārajā izglītībā. Turklāt dalībvalstīm būtu jāuzlabo terciārās izglītības un attiecīgā gadījumā pētniecības sasaiste ar darba tirgu, jāuzlabo prasmju pārraudzība un prognozēšana, jāvairo prasmju redzamība un kvalifikāciju – arī ārvalstīs iegūto kvalifikāciju – salīdzināmība, kā arī jāpalielina iespējas atzīt un apstiprināt prasmes un kompetences, kas iegūtas ārpus formālās izglītības un apmācības, un tam būtu jāattiecas arī uz bēgļiem un personām, kam piešķirta pagaidu aizsardzība. Tām būtu jāuzlabo un jāpaplašina tālākās PIA elastīgu iespēju piedāvājums un izmantojums. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta arī mazprasmīgi pieaugušie, lai tie varētu saglabāt vai uzlabot savu nodarbinātību ilgtermiņā, un šādā nolūkā tām būtu jāīsteno Padomes 2016. gada 19. decembra ieteikums par prasmju pilnveides ceļiem (tas ietver prasmju novērtēšanu, piedāvājumu izglītības un apmācību jomā, kas saskan ar darba tirgus iespējām, un apgūto prasmju atzīšanu un apstiprināšanu) un tādējādi jāuzlabo kvalitatīvu mācību iespēju pieejamība un izmantošana.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem un neaktīviem cilvēkiem reāla, savlaicīga, koordinēta un individuāli pielāgota palīdzība, kuras pamatā ir atbalsts darba meklēšanai, apmācība, pārkvalifikācija un piekļuve citiem atbalsta pakalpojumiem, un īpaša uzmanība būtu jāpievērš neaizsargātām grupām un cilvēkiem, kurus īpaši skārusi zaļā un digitālā pārkārtošanās vai darba tirgus satricinājumi. Lai būtiski samazinātu un novērstu ilgstošu un strukturālu bezdarbu, iespējami drīz – ne vēlāk kā 18 mēnešu laikā pēc bezdarba iestāšanās – būtu jāievieš visaptverošas stratēģijas, kurās ietilpst padziļināts bezdarbnieku individuālais novērtējums. Jauniešu bezdarbam un jautājumam par tiem jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, būtu jāturpina pievērsties ar izglītības un apmācības priekšlaicīgas pārtraukšanas novēršanu un strukturāliem uzlabojumiem pārejā no mācībām uz darbu, arī pilnībā īstenojot pastiprinātu Garantiju jauniešiem, kurai arī būtu jāatbalsta kvalitatīvas jauniešu nodarbinātības iespējas pēcpandēmijas atveseļošanās periodā. Turklāt dalībvalstīm būtu jāpastiprina centieni un it īpaši jāuzsver tas, kā zaļā un digitālā pārkārtošanās sniedz jaunu nākotnes perspektīvu un iespējas cīnīties pret pandēmijas negatīvo ietekmi uz jauniešiem.

Dalībvalstīm būtu jātiecas novērst šķēršļus un atturošus faktoros un jānodrošina stimuli dalībai darba tirgū, it īpaši tiem sabiedrības locekļiem, kam ir zemi ienākumi, kas ir otri pelnītāji (kas bieži ir sievietes) un kas ir visvairāk attālināti no darba tirgus, to vidū cilvēkiem ar migrantu izcelsmi un atstumtiem romiem. Ņemot vērā lielo darbaspēka trūkumu noteiktās profesijās un nozarēs, dalībvalstīm būtu jāveicina darbaspēka piedāvājums, it īpaši, veicinot adekvātas algas un pienācīgus darba apstākļus, kā arī rezultatīvu aktīvu darba tirgus politiku, un vienlaikus ņemot vērā sociālo partneru lomu. Dalībvalstīm būtu arī jāatbalsta darba vide, kas ir pielāgota personām ar invaliditāti, tostarp izmantojot mērķtiecīgu finansiālu atbalstu un pakalpojumus, kas ļauj minētajām personām piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē.

Būtu jānovērš vīriešu un sieviešu nodarbinātības un darba samaksas atšķirības, kā arī dzimumu stereotipi. Dalībvalstīm būtu jānodrošina dzimumu līdztiesība un lielāka sieviešu dalība darba tirgū, arī nodrošinot vienlīdzīgas iespējas un karjeras izaugsmi un novēršot šķēršļus, kas kavē piekļuvi līderībai visos lēmumu pieņemšanas līmeņos, kā arī risinot vardarbības un aizskaršanas problēmas darbā, kuras galvenokārt ietekmē sievietes. Būtu jānodrošina vienāds atalgojums par vienādu

vai līdzvērtīgu darbu un atalgojuma pārredzamība. Būtu jāsekmē līdzsvars starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi gan sievietēm, gan vīriešiem, it īpaši, nodrošinot piekļuvi cenas ziņā pieņemamai un kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei un pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumiem. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka vecākiem un citām personām ar aprūpes pienākumiem ir iespēja izmantot piemērotu atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, kas tiem ļautu panākt līdzsvaru starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi un sekmētu tādu minēto tiesību izmantošanu, kas būtu līdzsvarota starp vecākiem.

7. pamatnostādne. Uzlabot darba tirgu darbību un sociālā dialoga efektivitāti

Lai gūtu labumu no dinamiska un ražīga darbaspēka un jauniem darba organizācijas un uzņēmējdarbības modeļiem, dalībvalstīm būtu jāsadarbjas ar sociālajiem partneriem jautājumā par taisnīgiem, pārredzamiem un paredzamiem darba apstākļiem un par tiesību un pienākumu līdzsvarošanu. Tām būtu jāmazina un jānovērš darba tirgus segmentācija, jācīnās pret nedeklarētu darbu un fiktīvu pašnodarbinātību un jāveicina pāreja uz beztermiņa nodarbinātības formām. Nodarbinātības aizsardzības noteikumiem, darba tiesībām un iestādēm būtu jānodrošina gan piemērota vide, kas sekmē pieņemšanu darbā, gan tas, ka darba devējiem ir elastība, kas vajadzīga, lai ātri pielāgotos ekonomiskās situācijas izmaiņām, vienlaikus aizsargājot darba ņēmēju darba tiesības un nodrošinot sociālo aizsardzību, pienācīga līmeņa drošību un veselīgu, drošu un labi pielāgotu darba vidi visiem darbiniekiem. Sekmējot elastīgu darba režīmu (piemēram, tāldarba) izmantošanu, var panākt augstāku nodarbinātības līmeni un iekļaujošākus darba tirgus pēcpandēmijas apstākļos. Vienlaikus ir svarīgi nodrošināt, lai tiktu ievērotas darba ņēmēju tiesības attiecībā uz darba laiku, darba apstākļiem, garīgo veselību darbā un darba un privātās dzīves līdzsvaru. Būtu jānovērš tādu darba tiesisko attiecību veidošanās, kurās rodas nedroši darba apstākļi, kā tas ir platformās nodarbinātu darbinieku gadījumā, it īpaši tad, ja viņiem ir zema kvalifikācija, un jāvērsas pret nestandarta līgumu ļaunprātīgu izmantošanu. Nepamatotas atļaušanas gadījumā vajadzētu būt nodrošinātām iespējām izmantot efektīvu un objektīvu strīdu izšķiršanas kārtību un tiesībām uz tiesisko aizsardzību, kas attiecīgā gadījumā ietver arī adekvātu kompensāciju.

Ar politiku būtu jātiecas uzlabot un atbalstīt dalību darba tirgū, atbilstību starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū un profesionālās pārejas darba tirgū, arī mazāk attīstītos reģionos. Dalībvalstīm būtu jāaktivizē tie, kuri var piedalīties darba tirgū, un jāsniedz tiem šādas iespējas, it īpaši neaizsargātām grupām, piemēram, mazkvalificētiem cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti, cilvēkiem ar migrantu izcelsmi, tostarp personām, kurām piešķirts pagaidu aizsardzības statuss, un atstumtiem romiem. Dalībvalstīm būtu jāstiprina aktīvas darba tirgus politikas darbības joma un rezultativitāte, paplašinot tās mērķus, mērķauditorijas sasniegšanas pasākumus un tvērumu un nodrošinot politikas labāku sasaisti ar sociālajiem pakalpojumiem, apmācību un ienākumu atbalstu bezdarbniekiem, kamēr tie meklē darbu un pamatojoties uz viņu tiesībām un pienākumiem. Dalībvalstīm būtu jāuzlabo valsts nodarbinātības dienestu spēja sniegt savlaicīgu un individuāli pielāgotu atbalstu darba meklētājiem, reaģēt uz pašreizējām un turpmākām darba tirgus vajadzībām un ieviest uz rezultātiem balstītu pārvaldību, ko atbalsta arī digitalizācija.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem tiesības uz adekvātiem saprātīga ilguma bezdarbnieka pabalstiem atbilstoši viņu iemaksām un valsts noteikumiem par tiesībām saņemt bezdarbnieka pabalstu. Bezdarbnieka pabalstiem nevajadzētu atņemt motivāciju ātri atgriezties darba tirgū, un tie būtu jāpapildina ar aktīvu darba tirgus politiku.

Izglītojamo un darba ņēmēju mobilitāte būtu pienācīgi jāatbalsta ar mērķi uzlabot šo personu prasmes un nodarbināmību un pilnībā izmantot Eiropas darba tirgus potenciālu, vienlaikus arī nodrošinot taisnīgus apstākļus visiem, kas veic pārrobežu darbības, un pastiprinot administratīvo sadarbību starp valstu pārvaldes iestādēm attiecībā uz mobilajiem darba ņēmējiem, kas saņem palīdzību no Eiropas Darba iestādes. Gadījumos, kad sabiedrības veselības apsvērumu dēļ tiek uz laiku slēgtas robežas, būtu jāatbalsta kritiskās profesijās nodarbināto, pārrobežu darba ņēmēju, sezonas darbinieku un darbā norīkotu darba ņēmēju mobilitāte.

Dalībvalstīm būtu arī jācenšas radīt piemērotus apstākļus jauniem darba veidiem, izmantojot savu darbvietu radīšanas potenciālu un vienlaikus nodrošinot to atbilstību esošajām sociālajām tiesībām. Tādējādi dalībvalstīm būtu jāsniedz padomi un norādījumi par tiesībām un pienākumiem, kas piemērojami attiecībā uz nestandarta līgumiem un jauniem darba veidiem, piemēram, darbam ar digitālo platformu starpniecību. Šajā sakarā būtiska nozīme varētu būt sociālajiem partneriem, tālab dalībvalstīm būtu jāsniedz tiem atbalsts attiecībā uz to cilvēku uzrunāšanu un pārstāvību, kuri strādā nestandarta darbu vai platformu darbu. Dalībvalstīm būtu arī jāapsver iespēja sniegt atbalstu izpildes panākšanai, piemēram, sniedzot vadlīnijas vai rīkojot īpašas apmācības darba inspekcijām saistībā ar problēmām, kas izriet no tādiem jauniem darba organizēšanas veidiem kā algoritmiskā pārvaldība, datu uzraudzība un pastāvīgs vai daļēji pastāvīgs tāldarbs.

Pamatojoties uz valstīs pastāvošo praksi un lai panāktu auglīgāku sociālo dialogu un labākus sociālekonomiskos rezultātus, tostarp krīzes laikā, kā Krievijas agresijas kara pret Ukrainu un augošās dzīves dārdzības gadījumā, nodarbinātības, sociālās jomas un attiecīgā gadījumā ekonomikas reformu un politikas izstrādē un īstenošanā dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga un konstruktīva sociālo partneru iesaiste, arī atbalstot sociālo partneru spēju uzlabošanu. Dalībvalstīm būtu jāveicina sociālais dialogs un darba koplīguma slēgšanas sarunas. Sociālie partneri būtu jāmodina vest sarunas par kolektīviem līgumiem un slēgt šādus līgumus viņiem būtiskos jautājumos, pilnībā respektējot viņu autonomiju un tiesības uz kolektīvo rīcību.

Vajadzības gadījumā un pamatojoties uz valstīs pastāvošo praksi, dalībvalstīm būtu jāņem vērā attiecīgo pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze nodarbinātības un sociālajos jautājumos.

8. pamatnostādne. Veicināt vienlīdzīgas iespējas visiem, sekmēt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību

Dalībvalstīm, ieviešot iedarbīgus pasākumus, kuri apkarotu visu veidu diskrimināciju un veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem un it īpaši darba tirgū nepietiekami pārstāvētām grupām, būtu jāsekmē visiem pieejami iekļaujoši darba tirgi, pienācīgu uzmanību pievēršot reģionālajai un teritoriālajai dimensijai. Tām būtu jānodrošina, lai pret visiem neatkarīgi no dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas būtu vienāda attieksme attiecībā uz nodarbinātību, sociālo aizsardzību, veselības aizsardzību, bērnu aprūpi, ilgtermiņa aprūpi, izglītību un piekļuvi precēm un pakalpojumiem, tostarp mājoklim.

Sekmējot sociālo iekļaušanu un augšupēju sociālo mobilitāti, stimulējot dalību darba tirgū, atbalstot sociālās investīcijas, apkarojot nabadzību un sociālo atstumtību un novēršot nevienlīdzību, kā arī veidojot savas nodokļu un pabalstu sistēmas un novērtējot politikas distributīvo ietekmi, dalībvalstīm būtu jāmodernizē sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu adekvātu, iedarbīgu, efektīvu un ilgtspējīgu sociālo aizsardzību visos mūža posmos. Vispārīgu pieeju papildināšana ar mērķtiecīgām pieejām uzlabos sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti. Sociālās aizsardzības sistēmu modernizācijas mērķim vajadzētu arī uzlabot to noturību pret daudzveidīgām problēmām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš pašām neaizsargātākajām māsaimniecībām, kuras ietekmē zaļā un digitālā pārkārtošanās un augošās elektroenerģijas izmaksas.

Dalībvalstīm būtu jāizstrādā un jāintegrē trīs aktīvas iekļaušanas virzieni: pienācīgs ienākumu atbalsts, iekļaujoši darba tirgi un piekļuve kvalitatīviem atbalsta pakalpojumiem, kuri atbilst individuālām vajadzībām. Sociālās aizsardzības sistēmām būtu jānodrošina adekvāti minimālo ienākumu pabalsti ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un, rosinot cilvēkus aktīvi piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē un viņus atbalstot, jāveicina sociālā iekļaušana, arī mērķtiecīgi sniedzot sociālos pakalpojumus.

Cenas ziņā pieņemamu, piekļūstamu un kvalitatīvu pakalpojumu – piemēram, pirmsskolas izglītības un aprūpes, ārpusskolas aprūpes, izglītības, apmācības, mājokļu un veselības un ilgtermiņa aprūpes, – pieejamība ir obligāts nosacījums vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai, tai skaitā nodarbinātu personu nabadzības apkarošanai, kas saskan ar Savienības pamatmērķi 2030. gadam nabadzības samazināšanas jomā. Ar visaptverošiem un integrētiem pasākumiem būtu it īpaši jāmazina bērnu nabadzība un sociālā atstumtība, tostarp, pilnībā ieviešot Eiropas Garantiju bērniem.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ikvienam – arī bērniem – ir piekļuve kvalitatīviem būtiskajiem pakalpojumiem. Tiem, kas nonākuši grūtībās vai kas ir neaizsargātā stāvoklī, dalībvalstīm būtu jānodrošina piekļuve adekvātai palīdzībai mājokļu vai sociālo mājokļu jomā. Tām būtu jānodrošina taisnīga pārkārtošanās uz tīru enerģiju un jārisina jautājums par enerģētisko nabadzību, kas enerģijas cenu kāpuma dēļ kļūst par aizvien nozīmīgāku nabadzības veidu un kas daļēji ir saistīta ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, attiecīgā gadījumā arī īstenojot mērķtiecīgus pagaidu ienākumu atbalsta pasākumus vai pielāgojot esošos atbalsta pasākumus. Būtu jāīsteno arī iekļaujoša mājokļu renovācijas politika. Saistībā ar minētajiem pakalpojumiem būtu jāņem vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzības, tai skaitā piekļūstamība. Bezpajumtniecības jautājums būtu jārisina atsevišķi. Dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga piekļuve kvalitatīvai profilaktiskai un ārstnieciskai veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei par pieņemamu cenu, vienlaikus ilgtermiņā nodrošinot to ilgtspēju.

Saskaņā ar Padomes Direktīvas 2001/55/EK ⁽¹⁾ aktivizēšanu dalībvalstīm būtu jāpiedāvā pietiekams aizsardzības līmenis pārvietotajām personām no Ukrainas. Dalībvalstīm būtu jāīsteno pasākumi, kas nepieciešami saistībā ar nepavadītiem nepilngadīgajiem. Būtu jānodrošina, ka bērniem ir piekļuve bērnu izglītībai un aprūpei, kā arī būtiskajiem pakalpojumiem saskaņā ar Eiropas Garantiju bērniem.

Saistībā ar dzīves ilguma palielināšanos un demogrāfiskajām izmaiņām dalībvalstīm būtu jānodrošina pensiju sistēmu adekvātums un ilgtspēja darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, sniedzot sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgas iespējas iegūt un uzkrāt pensiju tiesības, arī izmantojot papildu shēmas, lai nodrošinātu pienācīgus ienākumus vecumdienās. Pensiju reformas būtu jāatbalsta ar politiku, kuras mērķis ir mazināt sieviešu un vīriešu pensiju atšķirību, un ar pasākumiem, kas pagarina darba mūža ilgumu, piemēram, paaugstinot faktisko pensionēšanās vecumu, it īpaši atvieglojot vecāku cilvēku līdzdalību darba tirgū, un tās būtu jāīsteno aktīvu vecumdienu stratēģiju satvarā. Dalībvalstīm vajadzētu izveidot konstruktīvu dialogu ar sociālajiem partneriem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām un būtu pakāpeniski jāievieš reformas.

⁽¹⁾ Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūlīšus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (OV L 212, 7.8.2001., 12. lpp.).